

Харківський
національний
педагогічний
університет імені
Г. С. Сковороди

**VIII Міжнародна науково-практична конференція
«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»**

**«PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS
OF HIGHER AND SECONDARY EDUCATION
IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES:
THEORY AND PRACTICE»**

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

VIII Міжнародна науково-практична конференція
**«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»**

**«PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS OF HIGHER
AND SECONDARY EDUCATION IN THE CONDITIONS OF MODERN
CHALLENGES: THEORY AND PRACTICE»**

(м. Харків, 20–21 березня 2024 року)

УДК 37.013.77
П86

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №4 від 17.04.2024 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20-21 березня 2024 р.). / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків. 2024. 487 с.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Видання містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам закладів вищої освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Інклюзивна компетентність педагога.....	139
Ялліна В., Пахомова Л., Теряєв А.	
Стресостійкість як професійно значуща якість викладача	144
СЕКЦІЯ VI	148
Nakan USAKLI	
Technology-based social emotional learning.....	148
Березіна І.	
Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів засобами AR та VR технологій.....	155
Білик В., Чжан Сяогє	
Технології розвитку softskills у здобувачів вищої педагогічної освіти	159
Єфименко Г.	
Інформаційно комунікативні технології як інструмент вирішення проблем підготовки науково-педагогічних працівників системи вищої освіти України	163
Жукова А.	
Особливості лінгвокраїнознавчого аспекту викладання іноземної мови у військових навчальних закладах.....	166
Князєв А., Боровський С.	
Інноваційні зміни організації освітнього процесу в ЗВПО України в цифрову епоху	169
Kugai K.	
AI-Powered Personalization: Revolutionizing Foreign Language Learning in Pedagogical Science	173
Осадченко І.	
Психологічні / психопедагогічні вправи для аналізу усвідомлення особистої відповідальності за перебіг конфлікту	177
Петренко Л., Мокляк В.	
Інноваційні технології формування цифрової компетентності майбутніх учителів в умовах змішаного навчання.....	182
Подаваленко А., Зеленська Л.	
Технології розвитку критичного мислення лікарів в системі післядипломної освіти.....	188
Сунь Дзяньдань	
Вимоги до виконавської майстерності гітариста	193
Твердохліб Г.	
Використання медіа для формування мовних навичок учнів на уроках англійської мови	196
Чжао Цянь	
Інноваційні підходи до використання етнодизайну для розвитку креативності у здобувачів вищої освіти.....	200

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЛІКАРІВ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Алла ПОДАВАЛЕНКО

доктор медичних наук, професор

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

Людмила ЗЕЛЕНСЬКА

доктор педагогічних наук, професор

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

м. Харків, Україна

Розвитку критичного мислення лікарів у системі післядипломної освіти Харківського національного медичного університету сприяє використання інноваційних методів, що обумовлено потребами реалізації компетентнісного й практико-орієнтованого підходів у навчанні, а також дидактичних принципів: послідовності, системності, систематичності.

Ключові слова: критичне мислення, методи, післядипломна освіта.

The development of doctors' critical thinking in the post-graduate education system of the Kharkiv National Medical University is facilitated by the use of innovative methods, which is caused by the need to implement competency-based and practice-oriented approaches in education, as well didactic principles (consistency, systematicity, systematicity).

Keywords: critical thinking, methods, postgraduate education.

Компетентний та успішний лікар має володіти професійними, культурними та соціальними якостями; вміти аналітично та критично мислити; розв'язувати складні проблеми; бути креативним, організованим, ініціативним, мобільним; генерувати нові ідеї й приймати нестандартні рішення; володіти комунікативною культурою і вміти працювати в команді; використовувати знання, вміння, навички, інші компетентності як інструмент для вирішення професійних проблем. Це

досягається за умови неперервного навчання лікарів упродовж життя, систематичного підвищення кваліфікації в системі післядипломної освіти. Інструментом досягнення визначених цілей та забезпечення професійного розвитку лікарів слугують сучасні педагогічні технології – інформаційно-розвивальні, діяльнісні, особистісно орієнтовані, критичного мислення, проєктні, ігрові, модульного навчання тощо. Названі технології при організації тієї чи тієї форми навчання лікарів у системі післядипломної освіти є дієвими. Однак у сучасних умовах особливо актуалізується цінність застосування технології розвитку критичного мислення, яка забезпечує свободу вибору, допомагає лікарям приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності, оцінювати нові методи профілактики, діагностики та лікування і впроваджувати їх у практику, виявляти та уникати помилок, прогнозувати подальший перебіг подій та нести відповідальність за прийняття рішень [1, с. 50].

Основними ознаками критичного мислення лікарів є такі:

- аналіз та оцінка інформації: здатність аналізувати медичні дані, літературу та інші джерела інформації для прийняття обґрунтованих рішень;
- проблемне мислення: здатність визначати проблеми, шукати шляхи їх вирішення та розробляти плани дій;
- систематичність: вміння застосовувати системний підхід до розгляду медичних питань, ураховуючи всі аспекти та можливі наслідки;
- критичний аналіз доказів: здатність критично оцінювати наукові докази, що підтримують медичну практику, і враховувати їхню достовірність та застосовність до конкретного випадку захворювання серед населення
- комунікаційні навички: вміння висловлювати свої думки, аргументувати свої рішення та спілкуватися з населенням, колегами та іншими членами медичного персоналу є також важливим аспектом критичного мислення в медицині;
- контекстуальне мислення: здатність розуміти та враховувати контекст населення, включаючи його соціальні, економічні та культурні обставини, при прийнятті рішень;

- постійне навчання та вдосконалення: бажання постійно навчатися, вдосконалювати свої знання та навички, досліджувати нові технології та методи профілактики.

Технологія розвитку критичного мислення є одним із ефективних інструментів реалізації компетентнісного підходу у навчанні лікарів. Цей підхід базується на створенні умов не лише для поглиблення знань, але й розвитку практичних умінь і навичок, які необхідні для вирішення конкретних професійних завдань, ураховуючи при цьому особистісні характеристики лікаря, який підвищує кваліфікацію в системі післядипломної освіти.

Так, у межах системи післядипломної освіти Харківського національного медичного університету (ХНМУ), зокрема на циклах спеціалізації за фахом «Епідеміологія» та циклах тематичного вдосконалення для лікарів загальної практики-сімейних лікарів, педіатрів, терапевтів, інфекціоністів, епідеміологів застосовують основні принципи компетентнісного підходу, які сприяють розвитку їхнього критичного мислення. Найбільш поширеним є проблемно-орієнтоване навчання, яке надає можливість лікарям самостійно досліджувати та аналізувати реальні епідеміологічні ситуації. Зокрема, лікарям пропонують сценарії розвитку епідемічного процесу, які вони мають розв'язати, використовуючи набуті знання, навички та суб'єктивний досвід. Наразі значна частка годин освітнього процесу на циклах спеціалізації за фахом та циклах тематичного вдосконалення для лікарів загальної практики-сімейних лікарів, епідеміологів, терапевтів, педіатрів, інфекціоністів відведена на самостійне навчання, що спонукає здобувачів відповідати за власний процес навчання, відшуковуючи інформацію, аналізуючи дані та обґрунтовуючи рішення. Це сприяє розвитку критичного мислення, а також самодисципліни та самоорганізації.

У системі післядипломної освіти лікарів актуалізується і мультидисциплінарний підхід у навчанні. На циклах спеціалізації до робочих програм освітніх компонент додано теми, які відображають різні аспекти медичної практики, включаючи військові, психологічні, етичні та соціальні виміри. Неможливо вважати ефективним заняття на циклах підвищення кваліфікації без

організації зворотного зв'язку та рефлексії викладачів та колег-лікарів щодо ухвалених рішень та визначених стратегій дій, що складає підґрунтя для розвитку критичного мислення.

Отже, проблемно-орієнтоване навчання має потужні важелі для розвитку критичного мислення, самостійності та адаптивності лікарів у системі післядипломної освіти, допомагає застосовувати набуті навички в епідеміологічній практиці [2, с. 104].

Навчання на циклах спеціалізації за фахом «Епідеміологія» та циклах тематичного удосконалення для лікарів включає й інші підходи та інструменти для розвитку їх критичного мислення. Використання інтерактивних методів, мультимедійних матеріалів та веб-ресурсів, дозволяє розширювати практичний досвід і розвивати навички критичного мислення у вирішенні ситуаційних завдань. Відео, аудіо та інші мультимедійні засоби допомагають у візуалізації концепцій, роз'ясненні складних понять і принципів. Це сприяє більш глибокому розумінню матеріалу та розвитку аналітичних навичок. Окрім цього, онлайн-ресурси, такі, як веб-сайти, вебінари та форуми, дозволяють здобувачам обмінюватися знаннями, досвідом та думками з колегами з усього світу. Це розширює їхнє розуміння теми і розвиває навички критичного мислення завдяки аналізу різних точок зору на проблему.

Важливим інструментом розвитку критичного мислення лікарів у системі післядипломної освіти слугують методи і прийоми навчання. Вибір методів і прийомів навчання для розвитку критичного мислення лікарів залежить від форми навчання та компетентності як викладача, так і здобувачів. Зважаючи на методологічні основи концепції розвитку критичного мислення, варто зазначити, що найбільш оптимальними є методи проблемного, дослідницького та евристичного характеру, які дозволяють здобувачам післядипломної освіти вільно висловлювати свої думки, спілкуватися з лікарями-практиками різного віку, фаху, з різним досвідом роботи, толерантно дискутувати, оскільки критичне мислення базується на політично-соціальних, організаційно-комунікативних та соціально-інформативних компетенціях.

Наголосимо, що розвиненість критичного мислення допомагає лікарям уникати помилок та забезпечує найкращий результат для здоров'я нації. Володіння критичним мисленням важливе і для контролю та оцінки якості та ефективності профілактичних та протиепідемічних заходів. Це сприяє постійному вдосконаленню системи епідеміологічного нагляду за інфекційними та неінфекційними хворобами. У медичній практиці часто виникають ситуації, де потрібно приймати важливі етичні вибори, наприклад, прийняти рішення щодо проведення профілактичних щеплень дитині з порушенням стану здоров'я. Критичне мислення допомагає аналізувати етичні проблеми та знаходити оптимальні рішення відповідно до професійних стандартів та цінностей.

Отже, розвитку критичного мислення лікарів у системі післядипломної освіти ХНМУ сприяє використання методів активного навчання, медійних засобів і онлайн-ресурсів, застосування епідеміологічних сценаріїв, розв'язання проблемних ситуацій, співпраця та обмін досвідом, пошук інформації і зіставлення різних точок зору на вирішення проблеми. Використання технології розвитку критичного мислення на циклах спеціалізації за фахом «Епідеміологія» та циклах тематичного вдосконалення для лікарів загальної практики-сімейних лікарів, епідеміологів, педіатрів, терапевтів, інфекціоністів обумовлене потребами використання сучасних наукових досягнень у медичній практиці, забезпечення професійного розвитку лікарів, підвищення якості освітнього процесу, реалізації компетентнісного й практико-орієнтованого підходів у навчанні, а також дидактичних принципів: послідовності, системності, систематичності.

Список використаних джерел

1. Дельва М.Ю., Литвиненко Н.В., Дельва І.І. та ін. Роль критичного мислення у формуванні професійних компетенцій майбутнього лікаря: *матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю «Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір»*. (м. Полтава, 30 березня 2023 р.). Полтава : МОЗ України, Полтавський медичний університет, 2023. С.50-52.

2. Шевченко В.Г., Муравйов П.Т., Колодій В.В., Бородаєв І.Є. Системне формування і розвиток клінічного мислення студентів за допомогою проблемних методів навчання. *Медична освіта*. 2023. №2. С.103-107. DOI 10.11603/m.2414-5998.2023.2.13671

ВИМОГИ ДО ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ГІТАРИСТА

Сунь ДЗЯНЬНАНЬ

аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Харків, Україна

У статті автором зазначено про виконавську майстерність гітариста як зумовлену часом мистецьку та музичну культуру; розкрито зміст виражальних засобів окремих техніки гітарного мистецтва, а саме пікінгу, легато, гармоніки, бендінгу, арпеджіо.

Ключові слова: *майстерність, музика, гітара, вираження, засоби.*

In the article, the author considers the guitarist's performing skills as a time-bound artistic and musical culture. The author reveals the content of the expressive means of certain techniques of guitar art, namely self-picking, legato, harmonics, banding, arpeggios.

Keywords: *skill, music, guitar, expression, means.*

Загально діалектичний розвиток професійного музичного мистецтва створює умови для неухильного зростання професіоналізму в галузі академічного мистецтва на народних інструментах, невід'ємним складником якого є гітарне виконавство.

Гра на гітарі – це мистецтво використання гітари для виконання музики. Це може охоплювати різні стилі та жанри, включаючи поп, рок, фолк, блюз, класику, джаз та інші. Гра на гітарі може бути як хобі, так і професійною діяльністю. Вона дозволяє виражати творчість, спілкуватися з іншими

Наукове видання

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20-21 березня 2024 р.). / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків. 2024. 487 с.

Відповідальний за випуск

Анна Володимирівна Боярська-Хоменко

Комп'ютерна верстка: **К.В. Шматько**

Коректор: **О.І. Башкір**

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори

Підписано до друку   Формат   Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 20,3
Обл.-вид. арк.   Зам №   Тираж   прим.   Ціна договірна.

Відомості про видавництво

(зазначити номер ліцензії на видавничу діяльність та юридичну адресу)